

Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis

Studia Sociologica 9 (2017), vol. 2, s. 219–222

ISSN 2081-6642

DOI 10.24917/20816642.9.2.15

Grzegorz Kubiński

Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie

Sprawozdanie z 13. Konferencji Europejskiego Towarzystwa Socjologicznego, Ateny 29.08.2017–1.09.2017 “(Un)Making Europe: Capitalism, Solidarities, Subjectivities”

Praca naukowa od dawna nie ogranicza się do indywidualnej działalności jednostki. Współczesny świat poprzez ogrom możliwości, jakie daje m.in. technologia, nowoczesne środki komunikowania, umożliwia współpracę naukowców na całym świecie. Jednocześnie ta sama globalna kultura, która oferuje w doskonałe i wszechstronne narzędzia do kontaktu z osobami z całego świata, dostarcza niezliczonej ilości tematów do badań naukowych. Międzynarodowa, czy też lokalna, współpraca dotyczy kwestii społecznych występujących, choć w różnym natężeniu, w zasadzie na całym globie, w odmiennych kulturowo kontekstach, w różnych systemach politycznych i strukturach społecznych. Globalizacja czy też uniformizacja globalnej kultury pozwala spojrzeć na współczesne wydarzenia społeczne, jako na pewien określony wzór, który powielany jest w różnych społeczeństwach. Na jaw wychodzą zatem podobne problemy i kwestie społeczne, niepokojące zachowania lokalnych społeczności, czy poglądy grup na kontrowersyjne tematy. Współczesność ukazuje się jako burzliwa i żywiołowa przestrzeń, w której badacze społeczni starają się odnaleźć wspólne wzorce zachowań, dzięki którym lepiej poznane zostaną przyczyny oraz skutki określonych działań społecznych.

Organizowany od 1992 roku co dwa lata zjazd *European Sociological Association* (ESA) tym razem odbył się w dniach 29 sierpnia – 1 września w Atenach¹. 13. Konferencja Europejskiego Towarzystwa Socjologicznego obradowała pod hasłem *(Un)Making Europe: Capitalism, Solidarities, Subjectivities*, wyraźnie wskazującym poruszaną problematykę, ważną dla badaczy społecznych.

Główne hasła kongresu odzwierciedlały najbardziej palące problemy społeczne, omawiane następnie przez uczestników oraz zaproszonych gości w poszczególnych sesjach. Kapitalizm niewątpliwie jest zagadnieniem szeroko dyskutowanym, zarówno w swoim aspekcie konsumpcyjnym czy moralno-etycznym, jak i czysto ekonomicznym. Grecja była i wciąż pozostaje symbolem jednego z najsilniejszych kryzysów współczesnego kapitalizmu, którego konsekwencje odczuło całe społeczeństwo. Oczywistym jest zatem, że temat ten musiał zostać poddany pod obrady

---

¹ Strona programu konferencji: <https://www.conftool.pro/esa2017/sessions.php>

prelegentów konferencji. Szeroko omawiano także skutki tego rodzaju kryzysów dla całej Europy i świata. Również kwestia solidarności i współpracy, jako drugi element przewodniej myśli konferencji, był obecny w debacie. Kwestie związane z solidarnością społeczeństw, z ich stabilnością i możliwościami współpracy pomiędzy sobą oraz we własnych strukturach, są dla socjologii współczesnej niezwykle istotne. Problemy związane z separatyzmami, ruchami społecznymi czy nacjonalizmami stanowiły kolejny istotny element dyskusji zebranych naukowców. Pojawiał się tu także problem zaufania, etycznych zasad budowania ładu społecznego i możliwości jego funkcjonowania po Arabskiej Wiośnie, kryzysach finansowych czy zamachach terrorystycznych. I wreszcie, trzecia idea obecna bardzo silnie podczas trwania konferencji, to problemy związane z tworzeniem się podmiotowości. Innymi słowy koniecznym zdaniem organizatorów stał się namysł nad zagadnieniem sposobu w jaki jednostki funkcjonują dzisiaj w społecznej rzeczywistości grupy, wspólnoty etnicznej, rasy, narodu, państwa, kontynentu (Europy).

W swoim założeniu, idea konferencji nie dotyczyła tylko wyrażania podmiotowości poprzez opór i walkę, co wydaje się być tematem najbardziej nośnym. Zwrócono również uwagę na społeczną apatię czy strach wywołany działaniami rządów skrajnych, autorytarnych czy wręcz o fundamentalistycznych inklinacjach. Wszystkie te zagadnienia stały się przedmiotem debat na sesjach plenarnych oraz w grupach roboczych. Jakkolwiek – niestety – należy przyznać rację Frankowi Welzowi, przewodniczącemu ESA, że spotkanie takie „nie zbawi świata”, niewątpliwie pomoże przynajmniej przeanalizować i zdiagnozować jego najistotniejsze, współczesne problemy. Dzięki temu świadomość społecznych mechanizmów, świadomość działań określonych grup ludzkich, stanie się bardziej czytelna, klarowna i przewidywalna. Welz jednocześnie podkreślił konieczność współpracy pomiędzy naukowcami, socjologami nie tylko z Europy, ale i całego świata. Współcześnie, gdy problemy lokalne – jak choćby grecki kryzys – mają tak ogromne znaczenie dla całego globu, spotkania takie jak konferencje ESA wydają się być koniecznością. Wymiana myśli, możliwość współpracy, dzielenia się wynikami badań są niewątpliwie elementami podstawowymi dla współczesnego uprawiania nauki. Konieczność „bycia na bieżąco” nie może ograniczać się tylko do śledzenia nowości wydawniczych. Dzięki swojemu dwurocznemu cyklowi organizacyjnemu, ESA daje badaczom możliwość regularnych spotkań, i omawiania konkretnych, istotnych problemów. Była to jedna z intencji często poruszana nie tylko na sesjach plenarnych, ale także w dyskusjach konkretnych grup roboczych.

Pod względem technicznym konferencja zorganizowana została bez zarzutu. Z pewnością ogromna w tym zasługa przewodniczącego Welza, jednakże to przede wszystkim lokalnym, ateńskim organizatorom należą się wyrazy uznania. Koordynatorem ze strony greckiej był Apostolos Papadopoulos, choć duża odpowiedzialność spoczywała również na Ismini Kriari oraz Marii Nikolaidou. Obie, jako rektorki – odpowiednio – Panteion University of Social and Political Sciences oraz Harokopio University of Athens, były głównymi gospodarzami konferencji. Spotkania odbywające się w salach uniwersyteckich obsługiwało ponad dwustu wolontariuszy, pomagających uczestnikom w najdrobniejszych sprawach. Każdy z prelegentów otrzymywał standardowe „wyposażenie konferencyjne”, identyfikator,

mapki, program, długopisy oraz butelkę na wodę. Ten ostatni, być może nieco zaskakujący gadżet, doskonale sprawdzał się podczas konferencji w kraju, w którym temperatura wynosiła średnio ponad trzydzieści stopni. Dzięki umieszczonym w budynkach dystrybutorom wody, aura nie była aż tak uciążliwa. Na blisko trzy i pół tysiąca uczestników z siedemdziesięciu siedmiu krajów, czekały także stoiska z fachową literaturą, bowiem partnerami i sponsorami konferencji były między innymi wydawnictwa: Sage, Routledge, Polity czy Palgrave Macmillan. Informacje o konferencji zostały równie profesjonalnie rozpropagowane w nowych mediach, organizatorzy zadbali o umieszczenie ich w zasadzie we wszystkich ważniejszych mediach społecznościowych. Dodatkowe dwie istotne lokacje konferencji to hala Megaron Athens Concert Hall, gdzie odbyła się uroczystość otwarcia oraz Stravos Niarchosn Foundation Cultural Center, miejsce zamknięcia obrad oraz bankietu pożegnania.

W tym roku organizatorzy zmienili nieco koncepcję konferencji, wprowadzając elementy, które wedle założeń Welza mają usprawnić działanie ESA oraz zapewnić jej większą elastyczność w sprawach naukowych. Tradycyjnie już obrady podzielone została na odpowiednie sesje. Niezwykle interesująca była otwierająca sesja plenarna z udziałem organizatorów oraz Davida Harveya (City University of New York) i Evy Illouz (Hebrew University of Jerusalem). Wystąpienie Harveya „When moneys betrays value”, dotyczyło przede wszystkim kwestii związanych z pieniądzem, kapitalizmem oraz konsekwencjami i zagrożeniami tego systemu dla społeczeństw. Z pewnej historycznej perspektywy starał się on wskazywać na współczesne skutki systemu kapitalistycznego na przykładach lokalnych, miejskich społeczności. Był to wykład dotyczący w pewnym zakresie klasycznych problemów socjologii.

Illouz natomiast zaprezentowała interesujące tezy z dziedziny socjologii emocji, wskazując w jaki sposób kapitalizm zawładnął nie tylko klasycznymi problemami społecznymi, ale także dziedziną ludzkiej seksualności. Równie interesujący wykład wygłosiła Wendy Brown (University of California) mówiąca o rosnących w siłę i dochodzących do władzy środowiskach ekstremalnie prawicowych. Temat ten poruszany był podczas konferencji wielokrotnie, w kontekście wydarzeń w europejskich krajach, a także angielskiego *brexitu* czy prezydentury Donalda Trumpa.

Wydaje się jednak, że najważniejsze w całej konferencji były grupy robocze. Określane jako *research network*, były dużymi blokami, podzielonymi na odpowiednie, półtoragodzinne sesje, podczas których prezentowane były zgłoszone referaty. ESA udostępnia trzydzieści siedem tematycznych sieci, w których prezentowane są zaakceptowane referaty. *Research networks* obejmują między innymi: socjologię kultury, socjologię religii, socjologię edukacji, socjologię emocji, socjologię rodziny, socjologię sportu, socjologię migracji, kwestie związane z seksualnością, starością, mediami, zdrowiem i jakością życia, teorią socjologiczną czy problemami metodologicznymi. W tym miejscu bardzo trudno opisać dokładniej tematykę prezentowanych referatów. Niestety, liczba uczestników wymuszała, co oczywiste, sesje równoległe, zatem nie było możliwe, aby w ciągu trzech dni zapoznać się ze wszystkimi interesującymi prezentacjami przy ponad trzystu równoległych sesjach dziennie w grupach roboczych. Czas na sesji był przestrzegany rygorystycznie ze względu na dużą liczbę uczestników.

Kolejnym sposobem partycypacji i współpracy naukowej były *research stream*, czyli płynie tworzące się, często na zasadzie *ad hoc* (poza nielicznymi wyjątkami), grupy specjalistów zainteresowanych określonym tematem. Dołączenie do grupy umożliwiało dalszą, pogłębianą dyskusję. Podobnie działały niezwykle ciekawe *mid-day specials*. O ile grupy robocze typu *research network* miały przeznaczony określony czas na prelekcje, a dodatkowo oferowały *business meetings*, czyli spotkania wszystkich prelegentów określonych grup roboczych w celu dodatkowego przedyskutowania interesujących problemów, na które nie było już czasu podczas sesji (oraz zadzierzgnięcia lub odnowienia znajomości), o tyle *mid-day specials* jako specjalne wydarzenia, były grupami otwartymi. W ich trakcie, z reguły w godzinach południowych, proponowano uczestnikom różnorodne formy intelektualnej aktywności, jak krótkie odczyty i dyskusje, czy niezwykle ciekawe spotkania z cyklu „Author Meets Critics”, z których jedno poświęcone było dyskusji nad pracą Clausa Offe *Europe Entrapped*. Te krótkie, ale intensywne spotkania były bardzo stymulujące i intelektualnie odświeżające. Jednak największą nowością i bardzo ciekawą propozycją były wprowadzone w tym roku *round tables*. Spotkania te, prowadzone bez prezentacji audiowizualnych, były formą klasycznej dyskusji i sporu pomiędzy uczestnikami. Formuła ta jest niezwykle ciekawa, bardzo stymulująca, pozwala na faktyczny udział w dyskusji w zupełnie odmienny sposób niż praca w grupach konferencyjnych. Niestety, ESA wprowadziło tylko trzy „okrągłe stoły” dla zespołów takich jak: socjologia edukacji, socjologia komunikacji i mediów oraz socjologia ruchów społecznych. Jeśli w przyszłości formuła ta się przyjmie, niewątpliwie będzie to jedna z ciekawszych form udziału w konferencji; wydaje się ona dużo bardziej interaktywna i wymagająca niż krótkie dyskusje po wystąpieniach, czy nawet debaty w zamkniętych grupach roboczych.

Niezwykle interesujący był wykład Pascale’a Garniera (University Paris 13) dotyczący „dżungli w Calais” i konsekwencji jej likwidacji dla dzieci uchodźców, który bardzo dobrze opisywał sytuację oraz stawiał pytania o formowanie się tożsamości na skutek swoistego funkcjonowania w liminalnym (granicznym) zawieszeniu. Jeśli chodzi o kwestie kryzysu kapitalizmu i greckich problemów, bardzo dobre wystąpienia Nicosam Mouzelisan (London School of Economics and Political Science) oraz Marii Petmesidou (Democritus University of Thrace) pozwoliły na lepsze zrozumienie tematu.

Na konferencji oczywiście nie zabrakło polskich akcentów. Między innymi, jednym z prowadzących sesję był prof. Janusz Mucha z Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie. Natomiast Instytut Filozofii i Socjologii Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie reprezentowali: dr Anna Fin, dr Grzegorz Kubiński oraz dr Tomasz Warczok.

Podsumowując 13. Konferencję ESA w Atenach, należy stwierdzić, iż mimo faktu, że blisko cztery tysiące naukowców dyskutujących o problemach świata z pewnością go „nie zbawi”, to jednakże powinni nieustannie próbować. Spotkania takie dają bowiem realną szansę nie tylko na wymianę informacji o projektach, publikacjach, czy artykułach, ale na faktyczne formowanie się idei, które następnie zostaną przekazane poprzez środowiska akademickie młodym ludziom na całym świecie. A to już bardzo wymierny efekt.